

Az oktatási rendszer kiválasztottjainak vélt értékrendi hierarchiája

Cikkünkben arra keressük a választ, hogyan választanak példaképeket, miként vélekednek egymásról középiskolák diákjai, és ez milyen kapcsolatban van iskolájuk státuszával. Egy országos keresztmetszeti kérdőív segítségével felmértük középiskolás diákok vélekedését az általunk kutatott kérdésekről. Hipotézisünk szerint a jobb hírnévvel rendelkező, magasabb kompetencia-mutatókkal rendelkező diákokat csoportosító középiskolák diákjai nem bírnak számottevően eltérő értékrenddel náluk kevésbé jó hírű középiskolákba járó diáktársaikhoz képest, viszont eltérően vélekednek korosztályuk értékrendjéről országszerte. A pontos hatás vizsgálata érdekében kívánatos, illetve kevésbé kívánatos értékcsoportokat definiálunk. Végül kérdőívünkéből nyert, illetve az Oktatási Hivatal kompetenciaméréséből származó adatok alapján erős empirikus bizonyítékot hozunk arra, hogy a középiskolások minél magasabb átlagos kompetenciaszintű diákokat felvevő gimnáziumba járnak, annál kevésbé kívánatos értékrendet társítanak korosztályukhoz országszerte.

Kulcsszavak: *oktatás, értékrend, kérdőív, elit gimnázium, kompetencia, példakép*

Szerzői információ:

Borza Endre Márk, 1991-ben Pécsen született. 2016-ban az ELTE Társadalomtudományi Karán szerzett diplomát, Alkalmazott Közgazdaságtan alapszakon. Ezután tanulmányait a Közép-európai Egyetem Economics MA képzésén folytatta. 2012 óta a Rajk László Szakkollégium Tagja. 2015 és 2016 között az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének munkatársa. Tanított programozásmé-
letet, logikát és adatelemzést a Rajk László Szakkollégiumban, a Budapesti Corvinus Egyetemen és a Közgazdaságtudományi Intézetben. Kutatási területei: párosításmé-
let, hálózatelemzés, algoritmuselmélet, adatbányászat

Puskás Bence László, 1990-ben Debrecenben született. 2016-ban a BCE Gazdálkodástudományi Karán szerzett diplomát. Ezután tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Kommunikáció és Médiatudomány MA képzésén folytatta. 2012 óta a Rajk László Szakkollégiumának tagja. 2015 és 2016 között a Tempus Közhasznú Alapítványának Tudásmenedzsment munkacsoportjának tagja. Kutatási területei: oktatásszociológia, vizuális kommunikáció a pedagógiában

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Endre Márk Borza, Bence László Puskás, „Az oktatási rendszer kiválasztottjainak vélt értékrendi hierarchiája”. *Információs Társadalom* XVI, 2. szám (2016): 80–89.

<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.XVI.2016.2.6>

A folyóiratban közölt művek

*a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0
Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.*

Borza Endre Márk – Puskás Bence László

Az oktatási rendszer kiválasztottjainak vélt értékrendi hierarchiája

Bevezetés

Az oktatásügy olyan terület, amelynek valamilyen módon az egész társadalom érintettje, vagy legalábbis az volt ideig-óráig, így nagyon sokan hajlamosak véleményt formálni arról, hogy milyen irányú változások nélkülözhetetlenek. Azonban az érintettek legkevésbé szervezeten képviselt, ám egyik legfontosabb csoportjáról, a diákságról mint tanuló ifjúságról Magyarországon jórészt csak a teljesítménymérés kapcsán történik rendszeres információgyűjtés. Vizsgálatunk központjába a diákságot helyezük, értékrendjüket és az egymásról való vélekedésüket szeretnénk volna megismerni. Kíváncsiak voltunk, hogy a diákok hogyan helyezik el magukat, illetve közösségüket a makrokörnyezetükhöz viszonyítva. Korábbi hazai, illetve külföldi kutatásokban nem vált ennyire hangsúlyossá az egymásról való vélekedés vizsgálata.

Kutatásunkban a diákok értékrendjét egy általunk összeállított kérdőívvel mértük fel, majd középfokú oktatási intézményeik szerint csoportosítottuk őket. Mindezt úgy, hogy diákonként valahogy elkülöníthető legyen ezen oktatási intézmények presztízse, illetve az, hogy az oda kerülő diákok rendszerint mennyire felelnek meg a magyar oktatásban jellemző követelményrendszernek. Azonban megpróbáltuk kiszűrni az oktatás minőségét, illetve azt, hogy a diákok megfelelősége egyénenként hogyan változik ezekben az intézményekben. Erre hoztuk létre a bekerülési kompetenciát mérő mutatót. Kutatásunk célzottan az egy évvel érettségi előtt álló 16-18 éves korosztályt vizsgálja.

Eddigi tapasztalatok, eredmények a területen

A középfokú oktatásban tanuló diákok értékrendjének megismerése

A gyermekpszichológia egyik legáltalánosabb állítása ezen a területen, hogy a gyerekek legnagyobb mértékben őszinteséget kívánnak meg környezetüktől, így joggal vélhetjük, hogy példaképeikkel szemben is hasonló elvárásokat támasztanak. Ezen túlmenően erőteljes igényük van a kiszámíthatóságra, következetességre is. Megalapozott állításként kezeli a pszichológia azt, hogy a vizsgált korcsoport homogén ilyen igényeik tekintetében. Ezt a jelenséget az magyarázza, hogy az életkori sajátosságokból kifolyólag nagyon hasonló problémákkal találkoznak, amikre hasonló megoldásokat vélnék szükségesnek (Vekerdy 2010).

Egy hasonló témában készült hetvenes évekbeli, Coleman (1974) által készített felmérés eredményei azt mutatják, hogy általánosan fontos a fiúknál és lányoknál a kedvesség, a jó megjelenés és a jó tanulmányi eredmények. Illetve valamennyire kapcsolódik hipotézisünkhöz, hogy mind a jó és a kevésbé jó családi háttérrel rendelkező gyerekek szerint is hasonlóan fontosak a jó tanulmányi eredmények.

Az oktatási rendszerek szelekciós hatásainak megismerése

Az egyik legtöbbet hivatkozott szerző e témában Pierre Bourdieu, aki szerint az oktatási rendszer a társadalmi rend leképződésének egy formája. Ennek a folyamatnak az az alapja, hogy olyan elvárásokat támasztanak a diákoknak, amelyeknek a megfelelés jóval könnyebb legyen azok számára, akik egy magasabb társadalmi rétegben szocializálódtak. Ez a leképződés pedig az elit gyerekeit az oktatási rendszer kiválasztottjaivá teszi, hiszen így tudják később szolgálni a status quo fenntartását (Bourdieu 1974).

Az iskolákon belül a kiválasztás oly módon történik, hogy a tanárok a magasabb státuszú gyerekeket favorizálják. Ez hazánkban is kimutatható jelenség volt már a hetvenes években, ezt a tényt Csanádi Gábor, Gerő Zsuzsa és Ladányi János által 1974 és 1977 között készített kutatás eredményei igazolják. Bemutatták, hogy a pedagógusok sok helyzetben látatlanul is negatív véleményt fogalmaznak meg gyerekekről, ha azok alacsonyabb státuszúak, illetve éles eltérést nem mutató viselkedések esetén rendszeresen írják le azok viselkedését idegbetegnek, míg más gyerekeknél a hasonló viselkedést természetesnek vélnék (Csanádi et al. 1978).

A szelekciós mechanizmusok tehát a kutatások eredményei alapján jelen vannak. Bell és Perret-Clermont munkájuk során azt vizsgálták, hogy ez milyen hatással van a diákokra és identitásképzésükre a különböző típusú osztályokban és iskolákban. Főbb állításaik arra vonatkoznak, hogy a diákok öndefiniálásának egyik meghatározó része a csoportidentitásukhoz köthető. Mivel a csoportok eltérő környezetet teremtenek tagjaik számára más csoportokhoz képest, ezért eltér a referenciapontjuk, így eltérő valóságérzelést eredményez a csoportokban. Problémát az okoz, hogy sok esetben a csoport tagjai számára egyértelművé válik, hogy a csoportosítások levonatkoztathatók képességeikre. A "rosszabb" csoportba (iskola, osztály, fakultáció stb.) kerülő gyerekek önidentifikálásának részét fogja képezni a besorolás miatti kudarcélmény, illetve hogy ők valamilyen viszonyításban rossz képességűeknek lettek besorolva. Számukra ez önbizalomhiányt okoz, ami később azt eredményezi, hogy az akadémiai keretrendszer követelményein kívül eső képességeiket is általánosan rosszabbnak ítélik meg. A képességeik alapján kedvezően besorolt gyerekek pedig a csoportidentitásuknak köszönhetően magabiztosabbak lesznek és sikereiket jóval nagyobb százalékban saját érdemeiknek fogják gondolni, mint más csoportok tagjai. Ez pedig társadalmi szinten is kedvezőtlen, mivel a „kiválasztottakat” leszámítva, egész generációk vágnak neki az életnek kudarcélménnyel és önbizalomhiánnyal (Bell és Perret-Clermont 1985). Ez pedig rányomja a bélyegét a későbbi munkavégzésükre is, hiszen az elmúlt évtizedekben több kutatás is bizonyította, hogy szignifikánsan rosszabbul teljesítenek azok, akik nem pozitív megerősítéseket kapnak (Garcia és Pintrich 1996), illetve jobban azok, akik pozitív megerősítésben részesültek (Pintrich 2003).

Hipotéziseink alátámasztásával azt próbáljuk igazolni, hogy az oktatási rendszer által kiválasztott csoportok tisztában vannak azzal, hogy ők a kedvezményezettjei a szelekciós mechanizmusnak és ezt saját érdemüknek gondolják. A képességeik pedig nem csak jobb iskolai teljesítményt tesznek lehetővé számukra, de minden bizonnyal kívánatosabb értékrendet is eredményeznek. Tehát az általuk gyengébbnek vélt oktatási intézményekben tanuló kortársaik értékrendjét kevésbé kívánatosnak fogják gondolni.

A primer kutatás módszertana

Kutatásunk során a következő állításokat vizsgáltuk: (1) a diákok értékrendje nem tér el számottevően az iskolájuk státusza szerint, illetve, (2.1) a diákok saját iskolájuk státusza szerint számottevően eltérően vélekednek korosztályuk értékrendjéről országszerte. Ezen kívül (2.2) a 2.1 állításban megfigyelt összefüggés arra mutat, hogy a magasabb státuszú középiskolák diákjai korosztályuk értékrendjét sajátjuknál kevésbé kívánatosnak gondolják. Ehhez a diákok értékrendjét és társaikról való vélekedését kérdőívvel mértük fel, és az így kapott adatokat elemeztük.

A kutatás forrásai és megközelítési módja

Ahhoz, hogy a diákok értékrendjét felmérjük, arra kérdeztünk rá, milyen értékek mentén választanak példaképeket. Hogy megvizsgáljuk, hogyan vélekednek társaikról, ugyanennek a folyamatnak az alakulására kérdeztünk rá saját közösségükben, illetve országszerte korosztályukban. Tíz középiskolába, iskolánként az érettségi előtti évfolyam két osztályához juttattuk el a kérdőíveket, amit döntő részt magunk töltöttünk ki.

A kérdőívben 3 részben ugyanarra a 20 tevékenységre vagy tulajdonságra kérdeztünk rá, amiket egy -3-tól 3-ig terjedő skálán lehetett értékelni. A három rész a következőképpen tagolódott: (I.) számukra mennyire példaértékű vagy elítélendő egy ilyen tevékenység vagy tulajdonság, (II.) mit gondolnak évfolyamuk körében mennyire elítélt, vagy mennyire fontos a népszerűséghez egy ilyen tulajdonság vagy tevékenység, illetve (III.) mit gondolnak országszerte a korosztályuk körében mennyire fontos a példaképpé váláshoz vagy elítélendő. A kérdések feltételénél mindhárom részben azonos jelző tartozott a -3 (elítélendő) és a 3 (kiemelten fontos) értékekhez. Fontos megjegyezni, hogy a válaszok között nem szerepelt a nulla, hogy a diákok döntéshelyzetbe kerüljenek, illetve azonos és jelentős szerepet tulajdonítsanak a skálázásnak (Fraenkel et al. 1993, 17. fejezet).

A tíz iskola kiválasztásánál iskolarangsori, földrajzi és demográfiai szempontokat vettünk figyelembe, illetve ezek interakcióit.¹ A kelet- és nyugat-magyarországi, kis- és nagyvárosi, illetve fővárosi kategóriákon belül választottunk elit státuszú, valamint átlagos középiskolákat.

Az iskolák státuszát az oda bekerülő diákok korábbi eredményei alapján határoztuk meg. Nem az oktatás minőségére vagy eredményességére voltunk kíváncsiak, hanem arra, milyen diákokat felvételiztetnek egyes iskolákba, és mennyire lehetnek szigorúak a szűréssel. Az országos kompetenciamérés kutatói adatbázisának 2006 és 2014 közötti méréseit használtuk. Ez „azt vizsgálja, hogy a diákok az adott évfolyamig elsajátított ismereteiket milyen mértékben tudják alkalmazni a mindennapi életből vett feladatok megoldása során” (oktatas.hu 2014). A mérőszám, amit készítettünk, a vizsgált középiskolák 10-es diákjainak korábbi, 6. és/vagy 8. osztályos kompetenciaeredményének átlaga. Ezekhez a legkorábban 2006-ban felvett adatokat használtunk, így öt tízedikes évfolyam (2008-2012) korábbi eredményeit vizsgálhattuk meg. A kapott számokat normáljuk, és így kaptuk meg a bekerülési kompetenciamutatót.

¹Elméleti mintavétel (Szokolszky 2006).

Adatelemzés

A kérdőívre adott válaszokat az iskolák státuszának függvényében vizsgáltuk. A bekerülési kompetencia szerint – az iskolához köthető személyek állásfoglalásával alátámasztva – a vizsgált iskolákat elit és átlagos státuszú kategóriákba soroltuk. Ez elsősorban a vizsgált irodalomnak és céljainknak megfelelő kontextust ad az elemzésnek, másrészt az érthetőséget könnyítő egyszerűsítés. Az eredményekben felírt következtetések mind érvényesek folytonos bekerülési kompetencia-mutató esetében is.

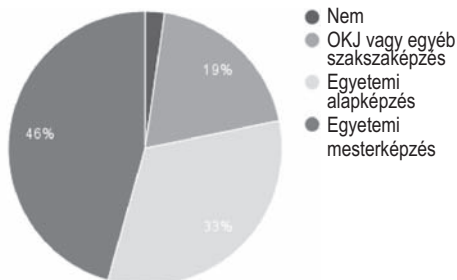
A tendenciák vizsgálatához és a 2.2 hipotézis ellenőrzéséhez arra is szükség van, hogy az értékekről valahogyan megállapítsuk kívánatosságukat. Ehhez nem használunk külső segítséget, csupán a diákok válaszait arra vonatkozólag, hogy saját maguknak mennyire jelentős egy bizonyos érték példaképek választásakor. Ezért megvizsgáljuk, hogy az elit-gimnáziumok diákjai egyes kategóriákban adott válaszai hogyan térnek el a hétköznapi gimnáziumok diákjainak válaszaitól annak függvényében, hogy saját maguknak mennyire jelölték fontosnak az értékeket.

A kutatás eredményei

A kérdőíves felmérés eredményei

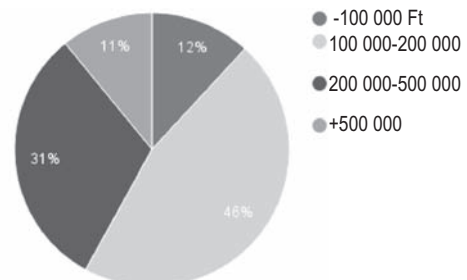
A kérdőívet országsszerte tíz iskolából 523-an töltötték ki érvényesen. Minden kérdőíven 74 adatpont szerepelt. Ez összesen több mint 37 000 adat. A kitöltők átlagéletkora 17,27 év, közülük 231 fiú és 292 lány. A továbbtanulási, illetve kereseti aspirációkra vonatkozó kérdésekre adott válaszok az első és második ábrán láthatók.

Tervez továbbtanulni?

1. ábra Továbbtanulási aspirációk megoszlása (saját szerkesztés)

Szerinted mekkora lesz a kereseted 5 év múlva?

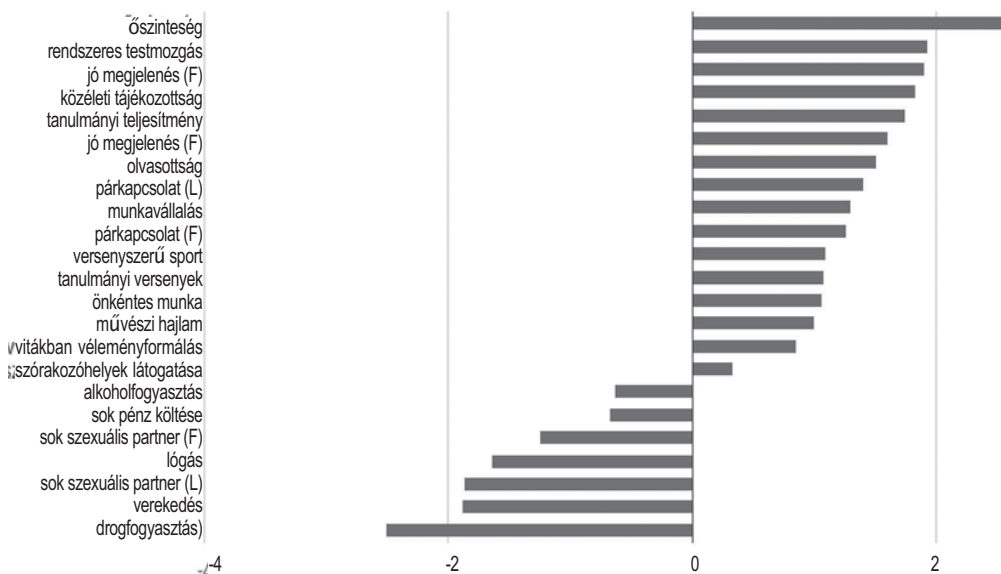

2. ábra Kereseti aspirációk megoszlása (saját szerkesztés)

Az ezt követően feltett, tulajdonságokra és tevékenységekre vonatkozó kérdésekre érkezett válaszok átlagai, a korábban említett 3 részre osztva a saját értékésükről (I.), évfolyamukéról (II.), illetve korosztályukról (III.) a 3–5. ábrákon láthatóak.²

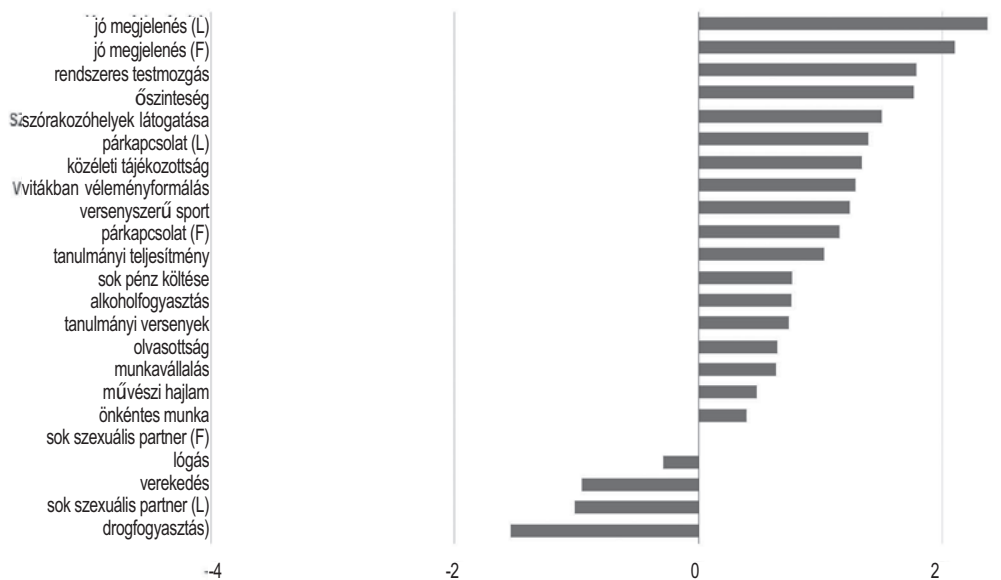
² Az egyes kérdések után szereplő (F), illetve (L) azt jelzi, hogy adott kérdés fiúkra vagy lányokra vonatozik-e. A kérdőív teljes szövege megtalálható a <http://rajk.eu/borza/kerdoiv.pdf> címen, a kérdésekre adott válaszok átlaga pedig a <http://rajk.eu/borza/popatlag.csv> címen

1. kategória

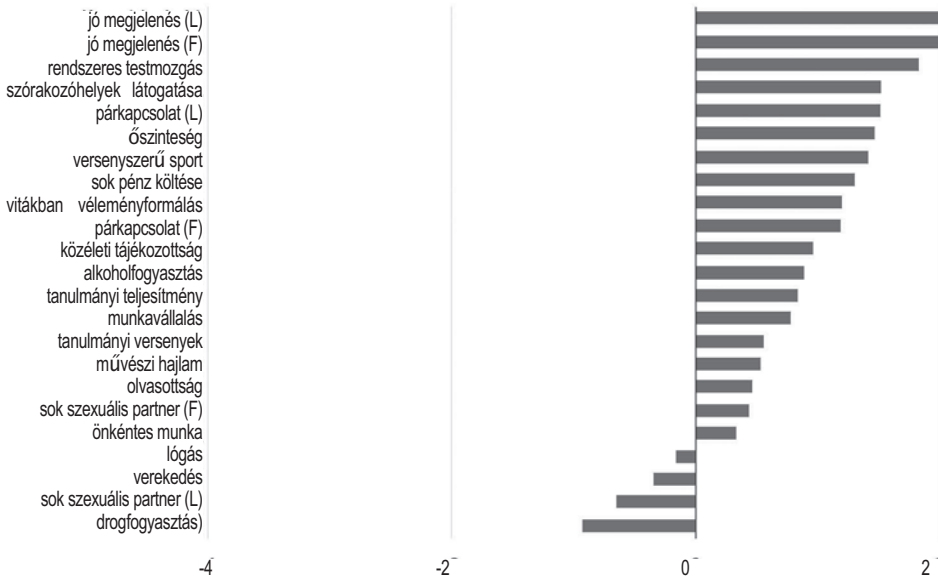
3. ábra Az 1. rész kérdéseire érkezett válaszok (saját szerkesztés)

2. kategória

4. ábra A 2. rész kérdéseire érkezett válaszok (saját szerkesztés)

3. kategória

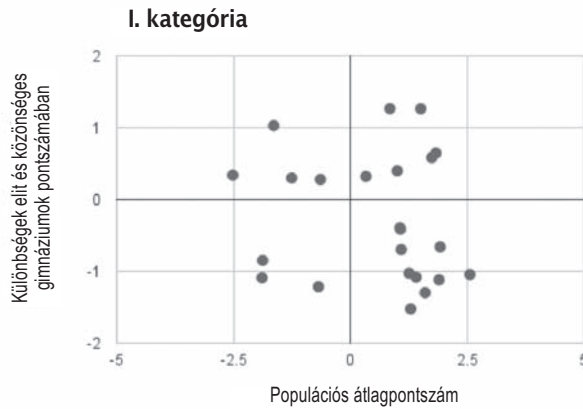

5. ábra 3. rész kérdéseire érkezett válaszok (saját szerkesztés)

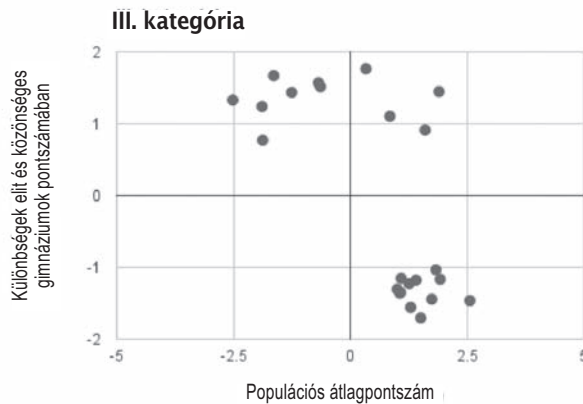
Míg saját értékelésük szerint (1. kategória) a diákok egyértelműen az őszinteséget jelölték meg legfontosabbnak, úgy becsülték meg, mind évfolyamtársaik (2. kategória), mind korosztályuk (3. kategória) ennél fontosabbnak tartja a jó megjelenést, fiúk és lányok esetében is, illetve a szabadidős testmozgást. Az első kategóriában adott válaszok alapján a diákok szerint az 5. legfontosabb érték a példakép választásakor a jó tanulmányi eredmény, az alkoholfogyasztást pedig átlagosan elítélik. Azonban a harmadik kategóriában érkezett válaszok alapján úgy vélik, korosztályukban az alkoholfogyasztás erősebben járul hozzá a példaképek kiválasztásához, mint a jó tanulmányi eredmény. Hozzá tartozik még az eredményekhez, hogy láthatóan a kérdésekre adott válaszok átlagában a 2. és 3. kategóriákban jóval kisebb a szórás, mint az 1. kategóriában. Azonban kérdésenként a diákok válaszaiban nagyobb a szórás – vagyis kisebb az egyetértés – a 2. és 3. kategóriákban, mint az elsőben.

Iskolák közötti eltérés

A hatos és hetes ábrákon láthatjuk az elit és átlagos középiskolák diákjai által adott válaszok átlagainak különbségét annak függvényében, hogy összesítve minden diák átlagosan hogyan értékelte az adott értéket önmagának példaképválasztáskor. Itt csak az első és harmadik kategóriában adott válaszokat vizsgáljuk.

6. ábra Különbségek elit és átlagos gimnáziumok között az első kategóriában (saját szerkesztés)

7. ábra Különbségek elit és átlagos gimnáziumok között a harmadik kategóriában (saját szerkesztés)

Az ábrákon tehát minden pont egy értéket jelöl. A vízszintes tengely mindkét ábrán azt jelöli, hogy a mintában szereplő diákok átlagosan hogyan értékelik az adott értéket az első kategóriában – saját példakép megválasztásakor. A 6. ábrán a függőleges tengely az első kategóriában az elit és hétköznapi középiskolákban adott válaszok átlagának különbségét mutatja, szóráspan kifejezve. Ez lényegében azt mutatja, hogy értékekre bontva a diákok mennyiben gondolkodnak másképp ezekben a gimnáziumokban. A 7. ábrán ugyanezt jelöli a függőleges tengely a harmadik kategóriára vonatkozóan, tehát mennyiben vélekednek másképp a korosztályuk értékrendjéről attól függően, hogy elit vagy átlagos gimnáziumba járnak-e.

A hatodik ábrán az értékek többségében nagyjából egy szórással vagy kevesebbel térnek el az elitgimnazisták válaszaikétól. Az eltérésekben nem lehet egyértelműen trendet felfedezni. A pontokra illesztett egyenes meredeksége enyhén negatív, bár illeszkedése nem túl jó. Ez azt jelenti, hogy az összességében pozitívabb megítélésű értékeket

az elitgimnáziumok diákjai átlagosan valamelyest kevésbé tartották fontosnak, illetve az elítélendőbbnek tartott értékeket kevésbé tartották elítélendőnek. Összességében azonban az adat nem mutat számottevő eltérést az elitgimnazisták és az átlagos középiskolák diákjai értékrendje között. Azt pedig egyértelműen elvethetjük, hogy a populációs szinten kívánatosabb értékek az elitgimnazisták számára nem lennének fontosabbak.

A hetedik ábra egészen más képet mutat. Itt erős tendenciát láthatunk, és az elitgimnazisták és az átlagos középiskolák diákjai által adott válaszok két érték híján³ minden esetben több mint 1 szórással eltérnek egymástól. Ez azt jelenti, hogy az elit gimnáziumok diákjai számottevően másképp gondolkodnak arról, hogy korosztályuk országsszerte milyen értékek mentén választ magának példaképet. Láthatjuk azt is, hogy a bal alsó síknegyed üres, tehát minden olyan értékről, amit összességében a diákok elítélendőnek tartanak, az elitgimnazisták azt gondolják, hogy korosztályukban fontosabb. Ehhez hasonlóan mindössze négy olyan érték van a tizenhatból, amit átlagosan pozitívan ítélnék meg a diákok, amiről nem gondolják az elitgimnáziumok diákjai, hogy országsszerte korosztályukban kevésbé fontos. Ráadásul, ha megvizsgáljuk ezt a négy értéket, inkább kevésbé tekinthetünk rájuk kivételként: a négy érték a jó megjelenés fiúk, illetve lányok esetében, szórakozóhelyek látogatása és a vitákban való véleményformálás. Amik közül az első háromról mindenképpen elmondható, hogy bár semmiképpen nem elítélendő dolgok, túlértékelésük minősülhet felszínesnek. Így az adat alapján ezek valóban kivételek, véleményünk szerint, ha egy közösségről valaki úgy gondolkodik, hogy erősebben ezek alapján választanak példaképet, mint más értékek szerint, nem feltétlenül lesz a közösség értékrendje kívánatosabb.

Az ábrák alátámasztják hipotéziseinket, azonban érdemes úgy is megvizsgálunk az adatunkat, hogy a státuszt folytonosnak tekintjük. Ebben az esetben egy OLS becslést végezhetünk, amiben az értékekre adott válaszokat magyarázzuk az iskolák bekerülési kompetenciájával, úgy hogy kontrollálunk földrajzi és demográfiai tényezőkre, korra, nemre és a megkérdezett aspirációkra. Ezekben a keretekben a magyarázott változónak a populációs megítéléssel korrigált⁴ válaszokat vesszük. Így robosztus standard hibákkal az első kategória 1%-on szignifikáns negatív t-értéket mutat (-3.48) tehát minél magasabb státuszú gimnáziumba jár valaki, annál kevésbé tart fontosnak egy populációs szinten kívánatosnak gondolt értéket, és annál fontosabbnak tart egy elítélt értéket. Hasonlóan, a harmadik kategóriában, egy effektív 0%-on szignifikáns negatív t-értéket kapunk (-12.14), tehát ha magasabb státuszú gimnáziumba jár egy diák, számottevően kevésbé kívánatosnak gondolja a korosztálya értékrendjét.

Konklúzió

Méréseink alátámasztják azt a hipotézisünket, miszerint a diákok értékrendje között szignifikáns eltérés kevésbé alakul ki, attól függően, milyen bekerülési kompetenciájú diákokat gyűjtő középiskolába járnak (1-es hipotézis). Továbbá az adatok azt mutatják, hogy a magasabb bekerülési kompetenciával rendelkező diákokat magába foglaló iskolák tanulói

³ Jó megjelenés fiúk esetében és sok szexuális partner lányok esetében.

⁴ Minden olyan értéknél, ami az összes diák első kategóriában adott válasza szerint elítélendő, az adott pontszámot szorozzuk -1-gyel

úgy vélik, hogy az országos átlagot képező diákok összessége hozzájuk mérten egy kevésbé kívánatos értékrenddel bír (2.2-es hipotézis). Ezzel szemben az adatból az derül ki, hogy valójában nem igaz, hogy kevésbé kívánatos értékek szerint választanának példaképeket az átlagos középiskolák tanulói (2.1-es hipotézis)

Ez azt jelenti, hogy amennyiben az általunk felhasznált irodalomban említett oktatási rendszer kiválasztottjainak a középiskolába magas bekerülési kompetenciával rendelkező diákokat gondoljuk, úgy az a jelenség mutatkozik meg, hogy a diákok eme csoportja valóban tisztában van a kiváltságos helyzetével, és ezt többek között úgy értelmezi, hogy ő a diákság országos átlagához képest egy kívánatosabb értékrendet tudhat magáénak.

Kutatásunk jövőbeni folytatása szempontjából figyelemreméltó lehet annak a vizsgálata, milyen hatások eredményezik a kiváltságos helyzetre való ébredését a diákok eme csoportjának. Hosszasabb kutatómunka nélkül felmerülnek a következők: a család anyagi helyzete, a szülők társadalmi státusza, az oktatás korábbi lépcsőfokainak minősége, kognitív képességek stb. Szeretnénk kitekinteni arra is, hogy az IKT eszközök milyen mértékben járulhatnak hozzá a megítélésbeli különbségek eltüntetéséhez. Ez annak kapcsán érdekes kérdés, mert az IKT eszközökkel szemben, a tanulmányi különbségek megszűntetésére is hatalmas várakozások voltak, de a gyakorlatban az mutatkozott, hogy digitális törésvonalak, a korábbi társadalmi törésvonalak mentén alakulnak ki, ha pusztán az eszközök elérhetőségére fektetnek hangsúlyt a szabályozók. Ez persze nem jelenti alkalmatlanságukat egyik problémára megoldására nézve sem, de sokkal tudatosabb alkalmazásra van szükség (INFONIA Alapítvány 2015).

Az előítéletek kapcsán nem elhanyagolható az sem, hogy az aktuális középfokú oktatási intézményében dolgozó pedagógusok milyen véleményt alakítanak ki a diákok országos átlagáról. Felidézve a Csanádi, Gerő és Ladányi (1978) féle kutatás eredményeit, releváns kérdéssé válik, hogy a pedagógusok sztereotípiákkal élhetnek-e az országos átlagot illetően. Kutatásunk jövőbeni céljának tehát elsősorban azt tekintjük, hogy információt gyűjtsünk arról, miként vélekednek a pedagógusok a különböző bekerülési kompetenciával rendelkező diákokat magába foglaló oktatási intézményeikben diákjaik értékrendjéről, valamint az országos átlagról. Az információgyűjtést, úgy tervezzük, hogy a korábban diákok által kitöltött kérdőívet, kisebb átdolgozás után kitöltetjük azon iskolák pedagógusainak egy csoportjával, akik tanítják a mintánkban szereplő diákokat. Amennyiben ez az információgyűjtés megtörténik, az ezáltal folytatott mérésekből kapott eredmények alátámaszthatják ennek a jelenségnek a létezését.

Ennek a hatásnak a bizonyításán kívül, azonban sok más mechanizmust is azonosítanunk kell ahhoz, hogy körültekintő magyarázatot adhassunk a jelenségre.

Egy lehetséges olvasata még kutatásunknak, a diákok későbbi viselkedésének és gondolkodásának előrejelzése. A jobb középiskolákban végzett diákok nagyobb eséllyel kerülhetnek később jobb, több felelősséggel járó pozíciókba munkahelyükön. Így ha nem vetkőzik le addig a tanulmányunkban leírt gondolkodást és dönthetnek mások alkalmazásáról, könnyen valótlán feltételezésekkel élhetnek potenciális munkavállalók értékrendjéről, ha azok alacsony presztízsű középiskolában végeztek. Ha ezek a feltételezések tényleg valótlanak, minden más változatlansága mellett, egy vállalat, ahova gyengébb gimnáziumból kikerülő alkalmazottak kerülnek, jobban teljesíthet.

Irodalom

- Bell, Nancy és Anne-Nelly Perret-Clermont. „The socio-psychological impact of school selection and failure.” *Applied Psychology*, 34 évf. (1985) 1. szám pp. 149-160.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1464-0597.1985.tb01304.x>
- Bourdieu, Pierre, „Az oktatási rendszer ideologikus funkciója” in: Az iskola szociológiai problémái, KJK, Budapest, 1974, 65-93. old.
- Bourdieu, Pierre, *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése*, Gondolat, Budapest, 1978, 71-129., 268-311. old.
- Coleman, James S. (1974), „Iskolai teljesítmény és versenysztruktúra” in: Az iskola szociológiai problémái, KJK, Budapest, 377-397. old.
- Csanádi Gábor, Gerő Zsuzsa és Ladányi János, *Az általános iskolai rendszer belső rétegződése és a kisegítő iskolák*, 1978. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_05_Ladanyi_Sandor_Szocialis_es_etnikai_konfliktusok/ar04.html
- Fraenkel, Jack R., Norman E. Wallen és Helen H. Hyun, *How to Design and Evaluate Research in Education*, McGraw-Hill, New York 1993.
- Garcia, Teresa és Paul R. Pintrich. „Assessing students’ motivation and learning strategies in the classroom context: The Motivated Strategies for Learning Questionnaire.” *Alternatives in assessment of achievements, learning processes and prior knowledge*. Springer Netherlands, 1996. pp. 319-339.
- INFONIA Alapítvány, *Online Médiafogyasztás és szegénység*, MTE-NMHH, Budapest, 2015.
- Meleg Csilla (szerk.), *Iskola és Társadalom*, JPTE Tanárképző Intézet Pedagógiai Tanszéke, Pécs, 1996. [oktatas.hu](http://www.oktatas.hu), http://www.oktatas.hu/koznevelo/meresek/kompetenciameres/alt_leiras
- Pál Judit, „Mindenki dohányzik, én miért ne tenném? Nálunk a menők cigiznek.” – *A barátság és a népszerűség hatása a középiskolások dohányzására*, 2013.
<http://szd.lib.uni-corvinus.hu/6169/1/20130325154016.pdf>
- Pintrich, Paul R. „A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts.” *Journal of Educational Psychology* 95. évf. (2003) 4. szám: 667-686 old.
<http://dx.doi.org/10.1037/0022-0663.95.4.667>
- Szokolszky Ágnes, „Kutatómunka a pszichológiában: gyakorlatok”, HEFOP 109-es Pályázat, Budapest, 2006.
- Vekerdy Tamás, *Honnan? Hová?*, Holnap Kiadó, Budapest, 2007.
- Vekerdy Tamás, *Kamaszkor körül*, Holnap Kiadó, Budapest, 2010.